

"Leadership and learning are indispensable to each other"

John F. Kennedy

כנס הרצליה ה-16 סדר ישראלי חדש

שלום רב,

עם סיומו של החלק השני של פורום מנכ"לים, כנס הרצליה ה-16 של המכון למדיניות ואסטרטגיה וביה"ס לאודר לממשל במרכז הבינתחומי הרצליה, אנחנו שמחים להעביר לכם תקציר של אירועי המסלול המיוחד של פורום מנכ"לים בכנס הרצליה.

14.6.16 - כנס הרצליה ה-16 נפתח בבית הנשיא במעמד הנשיא רובי ריבלין, במרכז הכנס הפתיחה עמד בנושא "תקווה ישראלית" - יצירת ישראליות משותפת, נשיא המדינה בנאומו הציג את המצב הדמוגרפי הנוכחי ואת התחזיות לשנים הבאות בהן פחות מ-50% מצעירי המדינה יתגייסו לצה"ל, על השינוי הדמוגרפי בתעסוקה ובמערכת החינוך. יש צורך להתכונן לשנים הבאות ולבנות מהלך חוצה משרדים ומגזרים על מנת לבנות חוסן חברתי לשנים הבאות. הנשיא פירט את חזונו בבניית תקווה ישראלית חדשה נוכח המלצות ועדת ההיגוי * (תקציר מנהלים בנושא המלצות ועדת ההיגוי מצורף למייל זה) את חשיבות מערכת החינוך בתהליך, שיתופי פעולה בין רשויות מקומיות, הקמת רשות לישראליות משותפת ועוד.

"הסדר הישראלי החדש מבטא את המעבר של החברה הישראלית המורכבת מרוב ברור ומיעוטים לחברה שמורכבת לשבטים הדומים בגודלם - חילונים, דתיים לאומיים, חרדים וערבים. יש ביניהם קשרים אך לא מתקיימים בו זכויות וחובות ברורים. ומטרתנו בראש ובראשונה ליצור ישראליות משותפת. לשותפים הרבים שמוכנים להישיר מבט למציאות הישראלית, אני מבקש להגיד שהחברה הישראלית נמצאת בצומת דרכים".

לאחר נאומו של הנשיא ריבלין עלו ובאו ראשי מפלגות אשר מייצגים את "ארבעת השבטים",

ח"כ ושר החינוך נפתלי בנט, אחרי 2,000 שנה הגענו לבית שלנו. אנחנו לא צריכים לפחד יותר. הציונות של הרצל הושתתה על מדינת מקלט, אבל מבחינתנו זה לא היה חייב להיות בארץ ישראל אלא גם באוגנדה. אבל האם למעלה ממאה שנה אחרי האם היעוד שלנו הוא עדיין לשרוד? אנחנו צריכים להיכנס לדור הבא: ציונות שמבוססת על יהדות ומבוססת ייעוד - לרפא עולם פצוע. כמו שהבאנו לפני 3,000 שנה את השבת, והלמדנות לעולם, גם בדור הזה אנחנו צריכים להיות אור לגוים. אני שר של כל ילד וילדה במדינת ישראל, כולם ילדים שווים, ללא צבע עור, נטייה מינית או

דת.

אנחנו מביאים את זה בעוצמות שטרם נראו. וכחלק מזה גם ועדת ביטון שאמורה להיות אחראית על שילוב המורשת הספרדית במערכת החינוך. אני נפתלי בנט ולא נחשפתי ליהדות ספרד בישיבה, התלמידים היו צריכים לעבור תהליך השתאכנזות, לעבור לתפילות בנוסח האשכנזי שלנו. ואנחנו צריכים לשזור את ההוויה הספרדית בישראל"

ח"כ ושר הפנים אריה דרעי, "אנחנו זקוקים לאחדות ולא לאחידות". "ברגע שנרצה לגרום לאחדות אנחנו נרמוס אחת את השני. אנחנו צריכים להכיל אחד את השני ולהכיר במיוחדות" בפנייה לשר החינוך נפתלי בנט אמר: "אני מעריך את דבריך כי אינך רוצה לתקן עוול שנעשה לקהילה הספרדית, אלא רוצה להנות מהמורשת שלה. אנחנו יודעים ששיח של שנהא וגזענות גורם להורדת ראש, להשלמה עם המצב. שואלים אותי למה אתה עושה כל כך הרבה רעש סביב הנושא ואני אומר - אסור לנו להשלים עם שיח של שנהא. לשמחתי כולם מחאו על המקרה שהיה וזה מראה על הבגרות של החברה הישראלית שמחפשת את המכנה המשותף ולא המפריד".

ח"כ איימן עודה, "אני שומע כאן על נרטיבים של 3000 שנה, אבל מה עם אירועים שקרו לפני 60 שנה? בשביל לבנות אזרחות משותפת צריך לעשות צעדים. אני איש של תכנים, לא איש של סמלים. כשמדברים על סמלים - אי אפשר להתקדם. כדי לבנות אזרחות משותפת - חייבים לדבר על העבר כי הוא גם שאלת העתיד. כבוד הנשיא - יש לנו כאב עמוק והוא עוולות העבר. האינטרסים האמיתיים הם דווקא משותפים, אבל הסיפור הלאומי הוא האתגר הקשה ביותר. אנחנו בעד מדינה לצד מדינה ולא על חשבון מדינה הקיימת. בסופו של דבר אנחנו רוצים כולנו את כל הזכויות, אנחנו רוצים שוויון מלא. גם ברמה הפוליטית, גם ברמה הלאומית. הזכות הלאומית החשובה ביותר היא השפה - השפה הערבית היא שפה רשמית במדינה, זה לא מפריע לאף אחד. מדינת ישראל בנתה 700 ישובים חדשים - כולם ליהודים ו-0 לערבים. במידה ומחליטים להחזיר 70 כפרים ערבים, האם זה יפגע ביהודי אחד?"

ח"כ זהבה גלאון "חיים משותפים הם הכרח. ראוי לומר שהחלוקה של מדינת ישראל ל-4 שבטים היא חלוקה ראויה אך היא מתעלמת מקבוצה חמישית שיושבת כאן. לא מקובל לחשוב על הפלסטינים כחלק ממדינת ישראל. אנחנו נכנסים לשנה ה-50 של הכיבוש הישראלי בשטחים. הם חיים לצידנו, לחיים שלהם יש השפעה קריטית על החיים שלנו".

בהמשך עלתה נשיאת בית המשפט העליון ונתנה את השקפת העולם שלה בנוגע לשינויים יש להכיל על הרשות השופטת על מנת לייצר ישראליות משותפת, על ההחלטות של בג"ץ בעניינים של דת ומדינה וכיד הרשות השופטת מייגגת בתוכה ישראליות אחרת בהם משרתים שופטים ממגזרים שונים עם ערכים ודעות שונים.

פאנל אנשי רוח ואקדמיה על הישראליות המשותפת:

פרופ' סמי סמוחה, אמנם הישראליות איננה חלולה אך גם לא כל כך מלאה. למרות שישראל היא תלת-תרבותית, לאזרחי המדינה, כולל החרדים, הדתיים הלאומיים והערבים, יש הרבה דפוסי חשיבה והוויה משותפים. הישראליות היא מתוחמת ולא יכולה כל כך לגדול בגלל חסמים מבניים ואידיאולוגיים הכוללים את הציונות ואת ההפרדה לפי דת. סיום הכיבוש יעגן את הישראליות בבסיס טריטוריאלי, חוקי ואזרחי, אך גם יעצים את הקונפליקטים בין הישראלים. השסע העמוק ביותר בחברה הישראלית הוא בין האזרחים הערבים והיהודים. התרבות, הציונות והסכסוך הישראלי-ערבי משסעים אותם עמוקות. כל עוד יימשכו הכיבוש ויחסי האיבה בין ישראל והעולם הערבי וישראל תתבדל מהמרחב הערבי ותחתור להשתלב במערב, לישראל יזציה ולצעדים לשילוב ולשוויון בין ערבים ויהודים תהייה השפעת מצומצמת.

פרופ' פאדיה נאסר אבו אלהיג'א האישה הערבית הראשונה שקיבלה תואר פרופסור באקדמיה הישראלית, פרופ' פאדיה נתנה נתונים מדאיגים על מצב החינוך בחברה הערבית שנובעים בעיקר מהזנחה ממשלתית אך גם ממאפיינים שמרניים של החברה הערבית ומהתקרבות יחד עם זאת ההדרה של מגזר שלם מהחיים התרבותיים אינה מעודדת שילוב והתקרבות בין המגזרים אשר לרוב זרים זה לזה. הצורך אינו רק בתקציבים אלא גם בשינוי תפיסה, תיקון עוולות ומתן זכויות לאומיות לערבים.

גב' במבי שלג, הציגה את משנתה לגבי החברה הישראלית אותה חקרה במשך שנים רבות מאז רצח יצחק רבין, במבי ירדה לשטח ונפגשה עם אלפי אנשים, ומצאה כי בין המגזרים/השבטים השונים לרוב המכריע בכל המגזרים יש לו במשותף אחד עם השני יותר מאשר עם הקיצוניים בכל מגזר, זאת אומרת כי לערבי והדתי לאומי הממוצע יש במשותף זה עם זה יותר מלערבי הממוצע עם הערבי הקיצוני, ודי הלאומי הממוצע עם הדתי הלאומי הקיצוני. מדובר בעצם במגזר חמישי שאינו סקטוריאלי שמהווה את רוב האזרחים ואשר קולו לא נשמע. יש לחזק את המגזר הזה ולהפוך אותו לגשר, תפקידה של התקשורת היא לא לייצר רייטינג וכסף אלא להשמיע את הקולות השפויים במגזרים השונים.

המשך הערב בבית הנשיא כלל **קוקטייל משותף לכל דוברי הכנס, דיפלומטים וחברי פורום מנכ"לים**. נשיא המדינה בירך שוב את באי הכנס ונתן את תקציר הנאום, בהמשך עלו נציגים שונים מהמגזרים השונים ונתנו את השקפת עולמם באשר ליצירת ישראליות משותפת.

*במהלך השנה מאז כנס הרצליה ה-15 זאת לאחר נאומו המכונן של הנשיא ריבלין בשנה שעברה בנושא "4 השבטים" החל פרויקט חדש בין המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) ובית הנשיא בו צוותים מקצועיים מהבינתחומי וחברי ועדת היגוי ארצית הכינו נייר מדיניות שיציע חזון חדש למדינת ישראל

15.6.16 - במהלך היום השני של כנס הרצליה ה-16, נערכה ארוחת צהריים מיוחדת לדיפלומטים וגנרלים זרים באי הכנס ולמשתתפי פורום מנכ"לים, את ארוחת הצהריים פתח פרופ' אלכס מינץ, יו"ר כנס הרצליה והמנהל האקדמי של פורום מנכ"לים, הוא פתח את ארוחת הצהריים במצגת על ממצאי סקר שנערך ע"י המכון בעולם המערבי בנוגע להסדר אזורי ולגבי העדפותיהם לבחירות הקרובות בארה"ב בהקשר למזה"ת. (מצגת של סקר זה מצורפת למכתב)

סיומו של היום השני של כנס הרצליה יתקיים **בטקס הענקת מגן הרצל לד"ר הנרי קיסנג'ר** לשעבר מזכיר המדינה האמריקאי זוכה פרס נובל. לאחר הטקס ראיין אותו העיתונאי ארי שביט,

"עבורי, לבקר בישראל ולנהל דיאלוג על הגורל המשותף של שתי המדינות הייתה חוויה משמעותית ומעצבת בחיים. כעת אני חרד לגורל ישראל ולעם היהודי כמובן. המצב הנוכחי מסובך. ישראל חוותה ביטחון והתקדמות כלכלית אולם בעת ובעונה אחת מסביב לישראל מהפכה מתרחשת. בטווח הקצר המעמד של מדינת ישראל במזרח התיכון הוא החזק ביותר שהיה מזה עשורים רבים אך בטווח הארוך יש אתגרים רבים לצד הזדמנויות, איתם היא מתמודדת בהווה. כבר היום חלק ממדינות ערב משתפות פעולה עם ישראל בהיבטים ספציפיים וכל זה קורה בזמן שטכנולוגיה גרעינית נכנסה לתמונה במזרח התיכון".

כמו בכל שנה נאומים רבים ננאמו, קיבצנו עבורכם ציטוטים נבחרים מתוך הכנס:

ראש אמ"ן, אלוף הרצי הלוי: "את המזרח התיכון אפשר להגדיר באי יציבות שהיא יציבה... יש פערים מאוד גדולים בינינו לבין השכנים שלנו והפער רק הולך וגדל. כשהשכונה שלך מתדרדרת ערך הבית שלך לא עולה הוא רק מתדרדר לא צריך לשמוח מזה. אחרי המבצע בעזה לפני שנתיים, חמאס מורתעת, לא מעוניינת בסבב נוסף של לחימה בזמן הקרוב. יש להשאיר את חמאס מורתעת, לרסן את בניית הכוח ובמקביל לשפר את המצב הכלכלי ברצועת עזה כדי שיהיה להם מה להפסיד. בהקשר לחיזבאללה אמר הלוי: "אנחנו מציינים עשור למלחמת לבנון השנייה – ישראל ולבנון לא מתנגדים לעוד עשור של שקט. אנחנו לא מעוניינים במלחמה אבל אנחנו מוכנים אליה יותר מאי פעם. המלחמה הבאה מול חיזבאללה הולכת להיות לא פשוטה, אבל הסוף שלה ברור. אם תהיה מלחמה נוספת, ישראל תשקם את שייפגע, אנחנו חברה חזקה. לבנון לעומת זאת, תהפוך למדינת פליטים ותתקשה להשתקם".

יאיר לפיד, יו"ר יש עתיד: "אני רץ לראשות הממשלה, בשביל שישראל תהיה בעתיד מה שהיא כבר הייתה בעבר, מדינה מעוררת השראה, שמציבה בפני אזרחיה אתגרים רבים, ומובילה את אזרחיה למקומות טובים. עתיד זה משהו שצריך להוביל ולא לשבת משנת 1996 ולעסוק הישרדות פוליטית. אנחנו צריכים לשאול את עצמנו איפה אנחנו רוצים להיות חמש שנים מעכשיו? בואו נגדיר אותו ונלך לעבוד בזה. הפוליטיקה הישראלית מפצלת אותנו במקום לאחד אותנו. הפוליטיקה הישראלית גורמת לנו לשנוא אחד

את השני במקום לאהוב אחד את השני. אנחנו צריכים להביא פוליטיקה חדשה של אחדות ועשייה. בשביל זה אני רץ לראשות הממשלה, לא בשביל הכיסא, אלא בשביל להוביל את ישראל אל עבר עתידה, להוביל שינוי".

נגידת בנק ישראל, ד"ר קרנית פלוג: "אני מודה לשר האוצר משה כחלון שפעל להקמת הוועדה המשותפת - 'רפורמת התחרותיות בין הבנקים'. להערכתי מסקנות הוועדה יחוללו שינוי של ממש במצב התחרות במערכת הפיננסית ובסופו של דבר ישרתו את הציבור. יש מקום לשינוי במודל של המערכת הבנקאית והפיננסית בישראל באופן שיגביר את התחרות במשקי הבית ובעסקים הקטנים. העלות החברתית של נפילה של בנק היא גבוהה ולכן ברור שהתחרות בסקטור הבנקאי לא יכולה להיות דומה לתחרות בסקטורים אחרים משום שהמחיר שישא הציבור מנפילה אפשרית, עלול להיות כבד. בנק ישראל מקדם מתווה שמקל על הקמת בנקים חדשים מהיסוד על ידי נתינת תמריצים והקלות שיעודדו את פתיחתם".

סגן ראש ממשלת בלגיה ושר הפנים Jan Jambon: "איך ייתכן שאנשים שגדלו בארצנו מפנים עורף למקום ממנו באו? על צעירים בארצו שמצטרפים לארגוני טרור, ביניהם דאעש: "כשר הפנים, אני מעלה את השאלה הזאת בכל מקום. אם אנחנו רוצים שהצעירים שלנו לא ילכו עם דאעש אנחנו צריכים להלחם בזה, להעניק מעטפת של טיפול ועזרה לצד הטלת סנקציות קשות. אבל בלגיה לבדה לא תוכל להילחם לבד בטרור. זה צריך להיות בשיתוף פעולה בין שתי המדינות, עלינו להחליף מידע בהתחשב ברגישויות של כל מדינה. זו הדרך היחידה לעצור את הסרטן הזה שמתפשט בעולם. הטרור לא יהרוס את חיינו".

דן שפירו שגריר ארה"ב בישראל: "אנו מגנים את מתקפת הטרור המזעזעת במתחם שרונה ומאחלים בריאות לכל הישראלים שהיו מעורבים במתקפה. אל לנו להתעלם גם מהמתקפות סייבר ברשת. אובמה הנחה את הממשלה לתמוך כלכלית בישראל. ושלאף אחד לא יהיה שום ספק, המדיניות שלנו היא להתנגד לחרם נגד ישראל. פעולותינו אף מוכיחות שאנו מעודדים תרומה ושיתופי פעולה עם המשק הישראלי. אנו מעודדים הגברת סחר בין המדינות ויבוא מוצרים חקלאיים מארה"ב, דבר שיגביר את התחרות בישראל ובסופו של דבר יביא להורדת המחירים בארץ".

יצחק (בוז'י) הרצוג יו"ר המחנה הציוני: "על אף שהרעיון של שיתוף פעולה עם מדינות האזור אינו חדש, נדמה שעתה יש הזדמנות. בניגוד לדור הקודם של המנהיגים הערבים, המנהיגים כיום סובלים פחות מ"תסביך ישראל" הם צעירים יותר ופתוחים יותר ומוכנים לעסוק בנושאים החשובים עבור שני הצדדים. יש דרך אחרת, הזדמנות אחרת, גם מול עזה! פתחתי בפני נתניהו את הדרך, הושטתי לו יד ואמרתי לו, אתה הקטר של הימין, אני הקטר של השמאל, מאחורינו יש קרונות של אמהות, ילדים, חיילים, עובדים, בני העדות השונות ולא יקרה כלום אם אתה ואני לא נאחד קרונות כדי להוביל את המדינה לעתיד טוב יותר. הקטר של הימין לא הצליח להניע, לא הצליח להוביל, וכשהקרון מוביל לפני הקטר יש רק בעיה אחת, שהקטר לא מצליח להוביל ואת הקטר צריך להחליף!"

ח"כ ישראל כ"ץ, שר התחבורה: "אני מקדם רעיון של אי מול רצועת עזה, מחוץ לתחומי הימי של הרצועה. יהיה בו נמל, מתקני הטפלה, ובעתיד הרחוק יהיה בו גם שדה תעופה. עם כל השקפת עולמי, אני לא מאמין בנכונות של המצב הזה. יש שם קרוב לשני מיליון איש. אין היתכנות, אין אפשרות לטווח הארוך, גם משיקולים בטחוניים, להחזיק אותם כלואים בתוך סיר הלחץ של עזה. נמל ימי באי אל מול עזה - הוא קרקע שלא הובטחה לאף אחד - לא לאברהם ולא למוסלמים. זה שטח שהוא נטול ויכוחים אידאולוגיים, הוא יאפשר את ביטחון ישראל וייתן לעזה מוצא אמיתי לעולם. חמאס לא בר שינוי. נמל ימי יפתור את הבעיה העזתית לטווח ארוך. תפקידה של ממשלה לקדם תהליכים, אני שמח שגם הגורמים הביטחוניים תומכים ויודעים לספק את הצורך הביטחוני".

ח"כ עמיר פרץ המחנה הציוני: "בניגוד למה שאומרים העם הולך שמאלה - היום התמיכה במדינה פלסטינית גדולה מלפני 20 שנה. אבל הוא מצביע יותר ימינה. איך זה קורה? כי יש צד שהפך את השלום לאליטיסטי. ביום שהשלום יהפוך להיות עממי הוא יאלץ את המנהיגות להתמודד, אחרת ביבי ימשיך עם המדיניות של "הפחד ומשול" !

אורית פרקש-הכהן, לשעבר יו"ר רשות החשמל: "המתווה לא טיפל במחירי הגז והדבר הזה מטיל עלות עודפת מאוד משמעותית בתעריפי חשמל ומשפיע על המשק. במבט לעתיד צריך לקחת בחשבון תרחיש שההוזלה העולמית של מחירי גז היא לא תופעה חולפת. כל מה שהתריעה נגדו הרגולציה הוא בדיוק מה שמתרחש עכשיו בעולם. המחירים בארץ מאבדים את היתרון התחרותי שלהם כיוון שהם גבוהים ביחס למחיר העולמי. הנושא הזה לא טופל. הממשלה צריכה לשבת עכשיו ולגבש חלופה עם אבני דרך למה קורה אם תוך שנתיים מאגר תמר לא יקים את הצינור? שלא ניכנס למצוקת גז".

שר הביטחון לשעבר משה (בוגי) יעלון: "בחודש שעבר התפטרתי מתפקידי כחבר כנסת ושר ביטחון, אני מתכוון להתמודד על ההנהגה של מדינת ישראל בבחירות הקרובות. החודשים האחרונים הבהירו לי את פערי התפיסות ביני לבין רה"מ בנימין נתניהו. הדברים שמדירים שינה מעיני ולהרהר בעתיד המדינה הם לא עניינים צבאיים בהם ישראל יכולה לטפל בעוצמה ובתחכום. מה שמדיר שינה מעיני הם הסדקים הנפערים בחברה הישראלית, הכרסום בערכים, הניסיון לפגוע בצה"ל ומפקדיו, העובדה שההנהגה הפכה להיות נגררת ומתלהמת ולא ממשיכה לבנות חברת מופת. אלפי פניות של אזרחים ישראליים ובוודאי חברי ליכוד רבים שמאסו במתרחש הבהירו לי שיש כמיהה לשינוי, שמדינת ישראל רוצה שינוי ותקווה חדשה. אני מתכוון להציב חלופה למנהיגות הנוכחית כי אין לנו ארץ אחרת".

השר לביטחון פנים גלעד ארדן: "כשאין משא ומתן קל יותר לנסות ולגייס אנשים תמימים שלא מבינים את המורכבות לחרם על ישראל תחת האשליה שזו הדרך היחידה שנתרה כדי להשפיע על הסכסוך". "כשאנחנו מדברים על הסתה, האחריות הישירה היא לא רק של הרשות הפלסטינית או של מחוללי ההסתה, האחריות עוברת גם לכתפיים של בעלי הפלטפורמות. יש דו-שיח מאד מתקדם בין ישראל ובין פייסבוק ולא בכדי פייסבוק מינתה בשבוע האחרון מישהי שתהיה אחראית על מדינת ישראל שיהיו לה יותר סמכויות משהיו עד היום. לא הייתה שום אסטרטגיה לאומית במאבק בתנועת החרם. גיבשנו אסטרטגיה שמבוססת על 4 רגליים: התרעה, הרתעה, מעבר מהגנה להתקפה, הסברה ומיתוג חיובי של

רה"מ לשעבר אהוד ברק: "אם זה נראה כמו ניצני פשיזם, מריח כמו ניצני פשיזם והולך כמו ניצני פשיזם – אז זה ניצני פשיזם! מובילים אותנו זה יותר משנה ראש ממשלה וממשלה, שהיא חלשה, רופסת וקולנית, גם על פי בכירים מבין חבריה, מתעתעת וקיצונית, שנכשלת שוב ושוב, בהבטחת הביטחון, מקעקעת את רקמת הדמוקרטיה בישראל, כושלת בניהול היחסים עם ארצות הברית ובייצוב מעמדה של ישראל בעולם, מחמיצה שוב ושוב הזדמנויות מדיניות, ומשותקת מפעולה לניהול יעיל של הסכסוך גם בהיעדר 'פרטנר'. כל זאת משום שמה שעומד באמת בראש סדר העדיפויות של נתניהו וממשלתו היום, איננו ביטחון ישראל, ואיננו שמירת הדמוקרטיה, ואיננו אחדות פנימית בעם - אלא קידום זוחל וערמומי, מבלי להודות בכך, של אג'נדת 'מדינה אחת' מהירדן לים – אג'נדה המהווה איום ישיר על עצם זהותה ועתידה של ישראל ועל הפרויקט הציוני כולו. נדרשת לישראל מנהיגות אחרת, האוחזת במצפן ולא בשבשבת ובתרמילה מגילת העצמאות ולא, חלילה, 'תורת המלך'. מכאן, אני קורא לממשלה להתעשת. ולחזור מיד אל הפסים. אם לא תעשה כן יהיה על כולנו לקום ממקומות מושבינו, הנוחים והפחות נוחים- ולהפילה, דרך מחאה עממית ודרך פתק הבוחר - לפני שיהיה מאוחר מדי."

נשיא ארה"ב לשעבר ביל קלינטון בברכה מצולמת לכנס: "יצחק חי את חיינו תמיד בתחושת שליחות ומעולם לא פחד להתמודד ולהכריע בשאלות קשות. הוא הוא סיכן את חיינו שוב ושוב עבור מדינת ישראל ולבסוף נתן את חיינו בעבור תקוותו להעניק לאזרחי ישראל ביטחון ארוך טווח. הוא ידע שביטחון מדינת ישראל לא יכול הלסתמך רק על כוח צבאי אלא גם על היכולת לשרר ולחזק את היחסים של ישראל עם שכונותיה. הסיכונים שהוא לקח עבור השלום היו פרגמטיים, מציאותיים. הוא האמין שלכל עם ישראל יהיה עתיד טוב יותר אם הוא יהיה עתיד משותף. אני מקווה שתמשיכו את העבודה שיצחק החל".

